

Stefánia

TÁRSASÁG • KULTÚRA • IFJÚSÁG • BŰNÜGY • SPORT

„Callas óta nem volt ilyen díva”

A világ magyar Aidája itthon – nyaral

– Mégis? – kérdeztem lelkesen, ám a szótlan fejrázogatás rögtön lehűtött. – Muszáj erről beszélni? – kérdezett vissza, dehogy, feleltem, csak rettentően kíváncsi vagyok, ki mindenkit hallottunk volna énekelni a mi kis városunkban, ha...

– Majdnem egy hónapig Japánban turnéztam, rögtön utána Aidát énekeltem Berlinben és ugyanott, ugyanazzal kezdem a jövő évadot is. Most pihenni jöttem haza. Az az igazság, hogy ez az – ötödik – japáni szerepléssorozatom fantasztikus élményeket adott, de egyben roppant fárasztó is volt.

– Mesélj, légy szíves! Mit énekelte? Kivel? Hol?

– Előbb hadd mutassam meg, mit írt az Observer kritikusa a legutóbbi lemezemről... Nem szép a dicsékvés, de mi tagadás ezt a minősítést kitüntetőnek érzem.

„Ilyen díva Callas óta nem volt...” – olvasom a cikkben, majd a két hasábot betöltő „szakszerű felsőfokok” végén a közönség-biztatód, nehezen fordítható, olyasmit jelent: vegyetek, „zabáljátok” ezt a lemezt... Előkerül a New Yorkban kiadott Opera News, ismertetővel a legújabb amerikai (VAI) CD-ről:

„a briliáns magyar szoprán”

Bellini, Puccini, Mascagni, Kodály, Massanet, Tosti és mások műveiből énekel áriákat és duetteket – José Carreras-szal és Simándy Józseffel. A felvétel élő koncerten készült. „Szenzációs... A hang és a drámai intenzitás mint Callasé” – írják. Ehhez nem kell kommentár, a világ leg-rangosabb szakmai köreiből nem szokás efféle hasonlításokkal dobálózni, csak akkor írnak ilyesmit, ha minden okuk megvan rá.

– Úgy tudom, hogy egy harmadik szóló CD-d is megjelent a mostani turnéra. Hol készült a felvétel?

– Japánban, az egyik 1991-es koncertemen. S a japán menedzserem a mostani turnéra megjelentette és mindegyik előadásomon árulták. Nagyon tudnak szervezni; a majdnem egy hónapos fellépéssorozatot a legkisebb zökkenő nélkül zajlott és boldog örömmel láttam mindenütt a szakma tiszteletének és a közönség rajongásának jeleit. Úgy gondolom, mostanra „érett be” az eddigi japáni munkám, kialakult a közönségem. Igaz, hogy a műsort is roppant gondosan állítottuk össze, különösen azokat a programokat, amelyeken zongorakísérettel énekeltem. Valóságos lelki sztriptíz egy-egy ilyen koncert, mint ha átvilágítanának, az ég-

Tokody Ilona és Juan Pons – egy valódi japán kertben (Fotó: Larry Riederman)

A szabadtéri idej programját az igazgatói és a nézőtéri pályázatok elhúzóda miatt a szokásosnál később hirdették meg. Annál nagyobb robbant a bejelentés: mivel most ülünk utoljára a régi nézőtéren, illendően elbúcsúztatják a „vasszőrnyet”, végtére akármilyen, eleget szolgált; a nézőtér-búcsúztató gálakoncert szervezését pedig a világsztár, Tokody Ilona vállalta... Több sem kellett a zsurnaliszta fantáziának! Már ott, a sajtótájékoztatón többen arról suttoztak, hogy Szeged lesz a világ közepe ezen a nyáron, mert Tokody kérésére „biztosan eljön Carreras” és még ki tudja hány csillaga a nemzetközi operavilágnak, arról nem beszélve, hogy az évadnyitó előadás címszerepét nyilván a jelenleg egyetlen nemzetközileg elismert magyar Aida énekl, aki ráadásul Szegeden született. Nos, Aida lesz, de nem Tokody, gálakoncert dettó, következésként Szeged marad, mi volt: nem a világ közepe. A város közepén, a Virág cukrászdában Tokody Ilonával találkoztam.

világon minden hallatszik a hangodon, s a nem kellő megalapozottság azonnal kiderül. A zongora mellett egyszál magadban állva muszáj született nápolyivá válnod, ha egy nápolyi dallal hatást akarsz elérni... A publicitás-menedzserem, Larry Riederman nagy gyakorlattal segített, hiszen ő kísérte művészi ideálo-mat, Renata Scottót is a koncertkörútjain. Majd' egy évig dolgoztunk a műsor összeállításán; a japánok melankolikus hajlamaira, dallam-igényére és egyfajta, a régi tenorok iránti nosztalgiajukra játszottunk – nyolc nyelven elhangzó program-mal.

– Magyarul – A csitári hegyek alatt?

– Mindig ezzel kezdem, kíséret nélkül. Mindig meg-teszi a hatását.

– És aztán nápolyi dalok – nápolyi nyelvjárásban?

– Természetesen, és a szicíliai nyelvjárást is megtanultam... Ilyenkor mindig eszembe jut az az élmé-nyem, amikor Patané – aki az első olasz karmesterem volt – hallgatva az egyik felvételemet azt mondta: Ilona, ha egyszer úgy dön-tesz, hogy nápolyi dalokat énekelisz, én nagyon szí-vesen megmondom neked, melyik mit jelent és hogyan kell kiejteni. Sajnos előbb itthagyt bennünket, hogy-sam beválhatta volna ígé-retét... És aztán Caruso, Gigli, Tebaldi, Giuseppe Di Stefano, Pavarotti „nagy

számaim”, népszerű áriákat énekeltem – ráadásként. S legvégül egy csodálatos régi magyar zenét, amit Sárdy énekel: Adj Uram, Isten! – ez a címe, Hidas Frigyes hangszerelte és a japánok szerint a leginkább bizonyítja, hogy a mi népeink közös törzsből származnak...

– Láttam egy fényképet, azt a címet adnám neki: a díva ünneplése. Hogyan lehet elbírn ennyi virágot?

– Nem tudom elmondani, milyen jó érzés volt: fejtek a színpadra... Az egyik kis-lány olaszul elmesélte, hogy folyton követ, minden kon-certemen ott van... Egy asz-szony azt mondta, a cse-csemője folyton sírt; min-dent kipróbáltak, nem hagy-ta abba, zenéket játszottak le neki, mert hallották, hogy az jót tesz, semmire nem reagált; egyszer véletlenül az én új japán lemezem került sorra, s a gyerek azóta elhallgat mihelyst meghallja a hangomat... Majdnem elsírtam magam...

– Olvastam egy másik csecsemőről is: a finoman fényképezett meztelen nő kisbabát tart a karjában, „Mercedes Benz”, mondja egy megnyerő bariton és Schubert Bölcsődala hang-zik – Tokody Ilona hangján. Azt mondják,

az év reklámja.

– Beleegyeztem, hogy az én hangommal reklámozzák Japánban a Mercedest, mert én még ilyen szép

reklámot nem láttam. És hogy' lehet ellenállni, amikor egy nagy tokiói reklám-ügynökségen elképesztő ceremóniák közepette kö-rüludvarolnak, előkapják a karácsonykor itthon bemu-tatott tévés portrémat és azt mondják, csak az én han-gom kell nekik...

– És Juan Pons?

– Minek beszélek én itt, ha már mindent tudsz? A Metropolitan az Álarcos-bállal vendégszerepelt To-kióban, Levine dirigált, Do-mingo és Pons énekel. Az egyik koncertemen Larry észrevette, hogy ott ül Pons és az az ötlete támadt, megkéri, hogy énekeljen velem valamit. 1982-ben léptünk fel először együtt Madridban, a Simone Boc-canegrában. Most, Tokió-ban, barátságból, minden ellenszolgáltatás nélkül, gyönyörű emberi gesztussal ráállt, hogy ugyanebből a műből élénekelje velem a duettet. Végül arra is rá-vettem, hogy ráadásként egy nápolyi dalt is éne-keljünk. Képzeld el: egy spanyol és egy magyar énekes japán zongorista kíséretével egy nápolyi dalt énekel – Tokióban. Digitális és videofelvétel is készült erről a koncertről.

– Juan Pons Szegeden is énekelte volna veled?

– Puff neki! No jó, ha nem lehet kitérni, hát leg-yen! Amit eddig elmond-tam, abból talán nyilván-való, hogy ragyogó alkal-mam lett volna Tokióban meghívni a MET dirigensét is, az Álarcosbál sztárjait is. De... Hogy' is mondjam... Nem ott tartok, hogy engem utólag lehessen felkérni. Nagyon későn kaptam a szegedi felkérést, vagyis itthon mintha nem számí-tana, ami mindenütt a világ-ban számít: hogy

a művésznek van egy rangja,

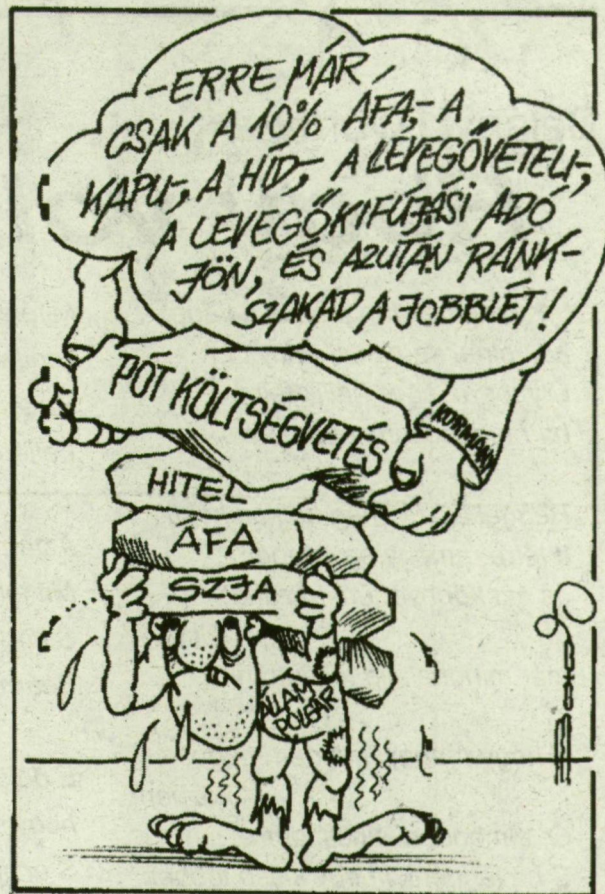
amit illik tiszteletben tartani. Az én előjegyzési naptáramban 1996-ra is vannak felkérések. Mind-azonáltal Szeged miatt vál-laltam.

– Az Aidát?

– Az Aida bemutató elő-adását és a koncertsze-rvezést. Csakhogy kisvár-tatva kiderült, a szabadtéri vezetői azt szeretnék, ha mind a három Aida-előadást vállalnám. Erre azt mon-dtam, nincs harag, semmi probléma – de ezt mégsem. Már bizonyítottam, meny-nyire szeretek itthon éne-kelni, szeretem a szegedi közönséget és hűséges vagyok. Érzem, hogy ez a közönség is szeret és bí-zom abban, hogy a jövőben találkozunk. De ne legyen büntetés, hogy szegedi születésű vagyok.

Sulyok Erzsébet

A hét karikatúrája

Ősi írásjegyek az őserdőben

A perui Amazonas-vidéken végzett 18 éves munka után egy tiroli kutató az ott élő népcsoport, az ashaninca indi-ánok elfelejtett írásának nyo-mára bukkant. Az egyes ruha-darabokra (többek között a kisgyermekeket az asszonyok hátára erősítő szíjra) felvarrt csontdarabkákat eredetileg díszítésnek gondolták, Klaus Keplinger kutatásai nyomán azonban arra a felismerésre jutott, hogy a lapocskák infor-mációkat hordozó jelképeket ábrázolnak. Keplinger szerint, amennyiben sikerül kideríteni az egyes toldalékjelek értelmét, az más jelírások megfejtésére is nagy jelentőséggel bírhat.

Eddig három „szöveget” tudtak dekódolni, amelyek rituális és szent dolgokat áb-rázolnak, mint például egy es-küvő vagy a gonosz szellemek elűzése. Az eddigi kutatási eredmények alapján Keplinger úgy véli, hogy az írásokban egyfajta illem- és erkölcs-kódexet rögzítettek. A sorban elhelyezett csontlapocskákat „shevatarinak” hívják, ami „mozgó rögzítettnek” fordítható.

Keplinger tavaly fedezte fel az első arra utaló jeleket, hogy a csontlapocskáknak jelentése van. Hasonló mintákat vett ész-re ugyanis az indiánok szőtt ruháin és táskáin, mint amily-nekkel a csontlapocskákon ta-lálkozott. A törzsbeli öreg-asszonyok még emlékeztek egyes minták jelentésére. A tiroli tudós ekkor megbízott egy fiatal indiánt, hogy másolja le egy hevederre varrt 36 külön-böző csontlapocska vésett mintáit. Ezután Keplinger az egyes ábrák jelentése iránt érdeklődött az ashaninca indiá-nok körében.

A „közvéleménykutatás” eredménye vezette el aztán Keplingert az elfelejtett írás megfejtésének első lépéseihez. A hevederek, amelyekre a tudós elsőként felfigyelt, a nők ünnepi ruhájának tartozékai és viselőjének rangjáról, tekinté-lyéről adnak felvilágosítást. – Az írást elfelejtették, mert bár a törzs nagyon megbecsüli a csontlapocskákkal díszített ru-hákat, de azokat a története-ket, amelyeket ezek a jelképek közvetítenek, már nem tudják elolvasni – állítja a kutató.

A hét fotója

Úgy tartják, a bikaviadal többnyire egyesélyes dolog. Nyilván így van az arénában és profi torreadorral. Pamplona utcáin azonban nem is olyan bizonyos a végeredmény. (MTI-Telefotó)